

Õiguskantsler

Teie 04.09.2026 nr

Meie 02.10.2026 nr 6-1/262134/2608162

Liiklusseaduse § 109 lg 2 p 2 põhiseaduspärasus

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et liiklusnõuete rikkumise eest määratud karistuse tõttu ei saa Te olla oma laste sõidupraktika juhendaja. Leiate, et kuna olete oma laste ainuke sõidupraktika juhendaja ning praegusel juhul jääb lastel vajalik sõidupraktika saamata, on see piirang Teie olukorras ebaproportsionaalne.

Leian, et piirang, mis ei luba sõidupraktikat juhendada inimesel, kellel on kehtiv karistus liiklusnõuete sellise rikkumise eest, mille korral seadus näeb ette mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmise, on põhiseaduspärane.

[Liiklusseaduse](#) (LS) § 109 lg 2 p 2 järgi ei tohi juhendajal olla kehtivat karistust mootorsõiduki joobeseisundis või alkoholi piirmäära ületavas seisundis juhtimise eest ega liiklusnõuete sellise rikkumise eest, mille eest liiklusseadus näeb ette mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmise või mille eest juhtimisõigus on ära võetud, arvestades karistusregistri seaduse §-s 24 nimetatud karistusandmete kustutamise tähtaegu.

Selgitasite, et Teil on kehtiv karistus LS § 227 lõike 2 alusel ning seetõttu ei saa Te olla oma alaealise lapse sõidupraktika juhendaja. LS § 109 lõige 5 näeb ette, et alla 18-aastase sõiduõppija juhendaja saab olla üksnes tema seaduslik esindaja.

Piirang kehtib kuni karistusandmete kustutamiseni. [Karistusregistri seaduse](#) § 24 lõike 1 kohaselt kustutatakse karistusandmed registrist ja kantakse üle arhiivi, kui väärteo eest mõistetud või määratud rahatrahvi tasumisest, aresti kandmisest, üldkasuliku töö sooritamisest või põhikaristusena juhtimisõiguse äravõtmisest on möödunud üks aasta.

Piirang kehtestati liiklusseaduse jõustumisega 2010. aastal. Riigikogu lähtus piirangu kehtestamisel juhendaja vastutusest kogenematu juhendatava ees ning tema eeskujust ja mõjust juhendatavale. [Eelnõu seletuskirjas](#) on rõhutatud: „Sõiduõpetaja ja juhendaja roll on äärmiselt oluline ja vastutusrikas, kuna olematu või vähese liikluskogemusega õpilane ei juhi sõidukit vaid tema poolt vastu võetud otsuste ajal, vaid suurel määral õpetaja ja juhendaja poolt antud suuniste alusel. Õpetaja/juhendaja suuniste alusel sõiduki juhtimine on ülekaalus mootorsõidukijuhi koolituse algetappidel ja järk-järgul väheneb koolituse lõppetappides. Sõidu õppimisel ja juhendamisel liikluses on tegemist suurema ohu allikaga, seepärast on vajalik nii õpetajat kui ka

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

juhendajat käsitleda kui juhti, kes on vastutav õpilase tegevuse eest eelkõige liiklusohutuse tagamisel.“ Seega annab juhendaja lisaks praktilistele sõiduoskustele oma käitumisega juhendatavale edasi ka suhtumise liiklusnõuete järgimisse ja üldise liikluskultuuri kujundamisesse.

Piirangu eesmärgiks on seega liiklusohutuse tagamine ja teiste liikluses osalejate elu, tervise ja vara kaitse.

Piirates sõidupraktika juhendajana tegutsemise õigust, piiratakse eelkõige [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) §-s 19 sätestatud õigust vabale eneseteostusele. Teatud juhtudel võib see piirata ka PS §-s 29 sätestatud õigust vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel peab inimene austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust. Tegemist ei ole seega absoluutsete põhiõigustega, vaid lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigustega. Teisisõnu võib Riigikogu põhjendatud juhtudel piirata nii õigust vabale eneseteostusele kui ka õigust vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.

Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega (PS § 11). Piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Piirang on põhiseadusega kooskõlas, kui see on proportsionaalne. Selleks peab piirang olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas.

Sobiv on selline abinõu, mis soodustab piirangu eesmärgi saavutamist. LS § 109 lõike 2 punktis 2 sätestatud piiranguga soovib riik tagada, et sõiduõppijat juhendaks inimene, kes ka ise käitub liikluses eeskujulikult ja järgib liiklusnõudeid. Seda võib pidada sobivaks abinõuks eesmärgi saavutamiseks.

Põhiõigusi piirav abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene. Riigikogu on soovinud tagada, et sõiduõpetaja või juhendajana saaks tegutseda üksnes isikud, kes järgivad liiklusnõudeid ning ei ole kaasliiklejatele ohtlikud. Samas ei ole Riigikogu välistanud ükskõik millise liiklusalase karistuse saanud inimeste tegutsemise juhendajana, vaid üksnes juhul, kui süütegu on olnud selline, et selle toimepanemise eest võib ära võtta juhtimisõiguse. Juhtimisõiguse äravõtmine on karistusena ette nähtud üksnes raskemate liiklussüütegude eest, mille toimepanemisega on kaasnenud liiklusoht (nn raskendatud koosseis) või millega juba oma olemuselt üldjuhul kaasneb liiklusoht. Seega on piirang vajalik, kuna sellel puuduvad võrdväärsed alternatiivid.

Piirangu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja riive intensiivsust ning teiselt poolt piirangu eesmärgi tähtsust. Riigikogu on piirangut kehtestades lähtunud juhendaja vastutusest kogenematu juhendatava ees (liiklusseaduse eelnõu [475 SE](#), lk 4) ning ka preventiivsest eesmärgist. Piirang aitab tagada, et kogenematut juhti juhendaks ainult see inimene, kes ka ise liikluses eeskujulikult käitub. On mõistetav, et seadusrikkumisele järgnev karistus ja sellega kaasnevad tagajärjed võivad mõjutada ka teo toimepanija lähedasi. Sõidupraktika juhendaja täidab olulist rolli sõiduõppija liikluskäitumise kujundamisel. Juhendaja ei anna edasi üksnes praktilisi sõiduoskusi, vaid on oma käitumisega ka eeskujuks. Inimene ei tohi olla sõidupraktika juhendaja seni, kuni kehtib tema karistus. Kui inimene ei pane toime uusi liiklusnõuete rikkumisi ja käitub liikluses õiguskäitlusele, saab ta pärast karistusandmete kustutamist taas juhendajana tegutseda. Karistuse kehtivuse ajal saavad tema lapsed sõiduõskusi omandada aga autokoolis sõiduõpetaja käe all. Seega ei saa LS § 109 lõikes 2 punktis 2 kehtestatud piirangut pidada ülemäära rangeks.

Piirangu eesmärk on kaitsta teisi olulisi õigushüvesid, eelkõige liiklusohutust ning teiste liiklejate elu, tervist ja vara. Neid õigushüvesid võib pidada kaalukamaks kui inimese huvi tegutseda kehtiva karistuse ajal sõidupraktika juhendajana.

Seega on liikluseaduse § 109 lõike 2 punktis 2 kehtestatud piirang liiklusohutuse tagamise seisukohalt sobiv ja vajalik abinõu ning kooskõlas põhiseadusega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Alar Ambros 693 8422
Alar.Ambros@oiguskantsler.ee